

POSUDEK OPONENTA NA DIPLOMOVOU BAKALÁŘSKOU PRÁCI

Viktor Jiráček

„PODÍVÁM SE A VIDÍM“ - KONCEPTUALIZACE POJMU PORNOGRAFIE

Text podle mého soudu obecně splňuje náležitosti kladené na tento typ práce, vykazuje však mnoho problematických míst. Hlavní problém se mi zdá v samotném cíli „hledání jedné definice“ pornografie, která je:

- a) jednak z principu nepřiliš zajímavá – myslím, že analogicky např. R. Barthes záměrně hovoří o fragmentech, nikoliv jediné a jednotné definici milostného diskursu, M. Foucault se nevěnuje evoluci dějin sexuality od antiky po baroko, ale ukazuje různé techniky rozumění sobě jako sexuálnímu subjektu na konkrétních historických případech.
- b) pokud si diplomant stanoví takovýto úkol v rámci bakalářské práce, těžko mu lze dostát na takto omezeném prostoru.

Uvedl bych tedy k textu následující připomínky, které mají povahu výhrad a váží se právě k rozmáchlému cíli práce. Prvně je diskutabilní, zda je pornografie v našich končinách opomíjena a redukována na extrémní případy (str. 8) – to do jisté míry platí o mediálním diskursu, nicméně v odborné literatuře se jedná o poměrně standardní téma spojené s výzkumem lidské sexuality, ať už jde o historii, psychologii, antropologii nebo gender studies – ukazuje to, ostatně i široká sekundární literatura, kterou autor práce cituje. Zde bych si dovolil poznámku k literatuře: na jedné straně si jistě mladý výzkumník zaslouží pochvalu za prožití nadstandardního počtu titulů, zejména těch týkajících se přímo tématu, na straně druhé někdy cituje spíše přehledové až populární studie, které pak vedou k mnoha zjednodušením a unáhleným úvahám o historii (á la „od antiky až po baroko“). Markantní je to v oznámení celého projektu, kdy:

“Teoretická část této práce mapuje vývoj pornografických materiálů a snaží se předložit historické milníky v kontextu pornografie. Ruku v ruce s tím jsou uvedeny i změny na poli sexuálním, morálním, právním a technologickém.”

Což je velmi rozsáhlý plán, který naplněn není, autor mnohdy zjednodušuje komplexní historické i antropologické otázky a dopouští se různých simplifikací až žurnalismů. Např. se dozvíme, že sex je hnacím motorem veškerého lidského jednání (str. 9): jde o nějaké kvazifreudiánské nebo naopak biologizující stanovisko?; dočteme se o tom, že sex byl pro antický svět „přirozenou“ součástí života (str. 11): jednak se vztah k sexualitě v období mezi Homérem a pádem Říma proměňuje, jednak je

sexualita přísně kontrolována, jednak jsou zde např. problémy se vztahem k chlapců v Řecku, změny, které se objevují s raným křesťanstvím...; diskutabilní je hodnocení „středověké církevní filosofie“, které má nejspíše zahrnovat sedm až osm století (zde bych si dovolil doporučit historické studie o středověké kultuře od A. Gureviče nebo M. Bachtina); za příliš obecné tvrzení také považuji autorův výrok, že odkaz církve stvořil sadismus a masochismus (str. 21) atd. Podobně naivně působí hodnocení vizuální kultury, jako např. poznámka, že renesanční malíři se chtěli přiblížit naprosté skutečnosti (str. 21). Stejně vágní jako autorovo zacházení s historií, které je v podstatě kompilací dvou zdrojů (Vondruška, Tang) je i jeho zacházení s pojmy: není jasné, jak se pracuje s pojmem pornografie, jakožto diagnostickým nástrojem, kterým se popisuje pornografické v historii (str. 12), argumentace je tautologická, což ke cti autora není nijak zvlášť popíráno. Z historiografického hlediska se tak text spíše podobá populárně naučnému přehledu: hledají se např. otcové zakladatelé, jako P. Aretino, o kterých čtenář neví co vlastně založili a proč nemůže být stejným zakladatelem třeba Markýz de Sade (str. 24) Stejně diskutabilně je používán termín přirozenost, na jedné straně se autor kloní spíše k sociálně konstruktivistickému pohledu na pornografii (zejména ve výzkumné části, str. 44) nicméně na straně druhé nešetří s používáním slova přirozené, aby tak popsal např. rozdělení soukromé a veřejné sféry (které je „pro antiku nepřirozené“, str. 15). Nejasná je i hodnotící pozice autora, na jedné straně se staví do nezúčastněného pozorovatele, na straně druhé mluví např. o absurdních pravidlech, které zavádí některé náboženské systémy (str. 15).

Druhá část textu, která má být definující a výzkumnou vykazuje stejné problémy – autor zcela nereflexivně přechyluje mezi různými diskursy (str. 43), některé pouze zmíní, aniž by je více zapojil do argumentačního celku (např. legalistický), není pak divu, že hledání „jedné“ definice nevychází. Nepříliš přesvědčivě tak působí autory návrhy rozumět pornografii stejně jako jiným abstraktním pojmům jako láska, hněv nebo zlo (str. 62) – to je pochopitelné, je třeba se ptát, jaké mají pojmy význam v daném diskursu (jestli o hněvu uvažuje Seneca nebo neurolog). Celý empirický výzkumný projekt, který do jisté míry kopíruje zavedené standardy pak sráží závěrečné formulace jako:

“Co člověk, to jiný názor, ačkoliv majoritní část obyvatelstva se vždy bude držet stereotypů tak, jak to činí u lásky, hněvu či zlosti. Pornografie bude vždy narážet, jelikož se dotýká dalších abstraktních pojmů – morálky či sexuality.” (str. 62)

Nebo že práce je průkopnická. Nesouhlasím s tím, domnělé novátorství zde zakrývá nedostatečnou kritickou práci. Doporučil bych autorovi nikoliv zájem o „další kultury“, ale především zájem o kulturu jeho argumentace.

Text obsahuje několik marginálních formálních chyb, jako je nesprávné psaní řečtiny (str. 11) a překlipy (str. 18).

CELKOVÉ HODNOCENÍ PRÁCE A NÁVRH POSUZOVATELE PRO HODNOTÍCÍ KOMISI:

Přes uvedené výhrady považuji práci za vcelku povedené první vykročení badatele, zejména (i přes četné chyby) oceňuji jeho analytický talent a práci s literaturou; navrhuji text k obhajobě s předběžnou známkou **velmi dobře** až **dobře** v závislosti na průběhu obhajoby.

Mgr. Martin Švantner. PhD.

Praha 1. 9. 2015